

педагогічного втручання. При цьому відбувається максимальна активізація виконавських можливостей студента.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гуренко Е.Г. Проблемы художественной интерпретации: философский анализ / Евгений Георгиевич Гуренко – Новосибирск: Наука, 1982. – 256 с.
2. Котляревская Е.И. Вариативный потенциал музыкального произведения: культурологический аспект интерпретирования: дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.03 / Елена Ивановна Котляревская – К., 1998. – 180 с.
3. Ляшенко О.Д. Художньо-педагогічна інтерпретація музичного твору в професійній підготовці майбутніх вчителів музики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ольга Дмитрівна Ляшенко – К., 2001. – 211 с.
4. Москаленко В.Г. Лекции по музыкальной интерпретации: учебное пособие / Виктор Григорьевич Москаленко. – К., 2012. – 272 с.
5. Назайкинский Е.В. Искусство и наука в деятельности музыковеда// Музыкальное искусство и наука. Сб. ст. /Евгений Владимирович Назайкинский – М., 1973. – Вып. 2. – С. 3–16.
6. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Галина Микитівна Падалка – К.: Освіта України, 2010. – 274 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ляшенко Ольга Дмитрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Коло наукових інтересів: інструментально-виконавська підготовка майбутніх учителів музики.

УДК [371.134+378.041 -057.875]:78(045)

ВИКОРИСТАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Марина МИХАСЬКОВА (Хмельницький, Україна)

У статті визначаються мета, зміст та структура індивідуальних навчально-дослідних завдань студентів, які використовуються в процесі вивчення програмного матеріалу. Визначено, що індивідуальні завдання є однією із форм організації навчання у вищій школі, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, одержаних студентами в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Проводиться аналіз видів самостійної роботи студентів як складової навчальної діяльності та визначається порядок подання та захисту наукових робіт. У статті розкривається специфіка використання індивідуально-дослідних навчальних завдань та запропоновано варіанти втілення цих завдань у процесі викладання предметів фахового спрямування студентів спеціальності «Музичне мистецтво».*

Ключові слова: інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення, самостійна робота, індивідуальні завдання, індивідуально-дослідні навчальні завдання.

Автором статті определяется цель, содержание и структура индивидуальных учебно-исследовательских заданий, которые используются в процессе изучения программного материала. Определено, что индивидуальные задания являются той формой организации обучения в высшей школе, которая преследует цель углубления, обобщения и закрепления знаний, полученных студентами в процессе учёбы, а также использование этих знаний на практике. Проводится анализ видов самостоятельной работы студентов как составляющей учебной деятельности и определяется порядок подачи и защиты научных (исследовательских) работ. В статье раскрывается специфика использования индивидуально-исследовательских учебных заданий. Предлагаются варианты внедрения заданий в процессе преподавания предметов профессионального направления студентов специальности «Музыкальное искусство».*

Ключевые слова: интерактивный комплекс учебно-методического обеспечения, самостоятельная работа, индивидуальные задания, индивидуально-исследовательские учебные задания.

Specificity of usage of individual-research teaching tasks (IRTT) has been revealed in the article, and the ways of their implementation in the process of teaching subjects of professional orientation of the students of specialty «Music Art» have been offered. The author of the article determined the goal of IRTT, which is in individual study of the part of program material. It is cleared out that the content of IRTT includes completed theoretical or practical work within the limits of educational program of the course. 6 elements of fulfillment form the structure of IRTT. It is determined that individual tasks are one of the forms of organization of studies in high school. This work aims deepening, generalization and fixing of the knowledge, which students receive in the process of study, and also usage of this knowledge in practice. Individual-research teaching task is a kind of out-of-class individual work of a student of educational, educational-research character, which is used in the process of study program material of educational course. Analysis of the kinds of individual work of students is done in the process of teaching subjects of music-theoretical cycle. The order of presentation and defending of projects, as a component of the students' educational activity has been determined. It is proved that IRTT can let the teacher to offer the material deeper, to provoke interest to the subject, to diversify its learning. Besides, a student has the possibility to get grades, which will be taken into consideration when putting final course mark.*

Key words: interactive complex of educational-methodological materials, individual work, individual tasks, individual-research educational tasks.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку фахової освіти характеризується пошуком нових шляхів співробітництва викладачів і студентів, у процесі яких відбувається формування ініціативи, самостійності і творчості останніх, залучення їх до дослідницько-

пошукової навчальної діяльності. У зв'язку із спрямованістю освіти на виховання творчої особистості майбутнього вчителя музики, здатної до саморозвитку і самовдосконалення, в якості пріоритетного дидактичного підходу у навчанні деякі викладачі вибирають пошуковий, дослідницький.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз педагогічної і методичної літератури показав, що формування дослідницьких умінь студентів залежить від методики та організації навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності студентів та від сформованості у них навчальних і дослідницьких умінь, що відображено у працях Л.Аврамчук, Т.Алексєєнко, Г.Артемчук, В.Буряка, А.Дьоміна, Л.Кондрашової, М.Князян, С.Копельчак, П.Лузан, П.Олійник, В.Рябець, Є.Спіцина. У контексті самостійної роботи до розгляду змісту науково-дослідної роботи зверталися В.Байдак, Я.Болюбаш, О.Демченко, В.Лихолетова, Т.Руденко та ін..

Метою нашої статті є визначення необхідності та аналіз (висвітлення) застосування індивідуально-дослідних навчальних завдань у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музики.

Виклад основного матеріалу. Згідно з наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 161 «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», навчально-методичний комплекс дисципліни повинен складатися з 15 структурних розділів, одним з яких є інтерактивний комплекс предмета. Він є інноваційною формою науково-методичного забезпечення навчальної діяльності в умовах кредитно-трансферної системи.

Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення – це пакет навчально-методичних матеріалів, який містить навчальну програму дисципліни; тексти лекцій; плани семінарських, практичних та лабораторних занять; модулі перевірки знань; індивідуальні навчально-дослідні завдання; словник термінів, які повинен засвоїти студент при вивченні курсу; хрестоматію; список рекомендованої літератури; тести для самоконтролю; екзаменаційні питання; перелік літератури до курсу, підготовлений у електронному форматі на носіях або розміщений у комп'ютерній мережі, підключених до Інтернету [1].

Одним із основних видів роботи для студента стає самостійна робота, обсяг і зміст якої визначає викладач, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє методичні засоби проведення поточного та підсумкового контролю, аналізує результати самостійної навчальної роботи кожного студента [1, с. 19–20].

Відповідно до інноваційних технологій навчання різновидом самостійних індивідуальних занять є *індивідуальні навчально-дослідні завдання (далі ІНДЗ)*, що є однією із форм організації навчання у вищій школі, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці [1, с. 16–18]. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є

видом позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового екзамену чи заліку [2].

Мета ІНДЗ полягає у самостійному вивченні частини програмного матеріалу, систематизації, поглибленні, узагальненні, закріпленні та практичному застосуванні знань студента з навчального курсу та розвитку навичок самостійної роботи. ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому [2].

Структура ІНДЗ (орієнтовна):

- вступ – зазначається тема, мета, завдання роботи та основні її положення;

- теоретичне обґрунтування – виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання;

- методи (при виконанні практичних, розрахункових, моделюючих робіт) – вказуються і коротко характеризуються методи роботи;

- основні результати роботи та їх обговорення – подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо;

- висновки;

- список використаної літератури [2].

Ефективними формами самостійної роботи, в яких найбільшою мірою проявляється самостійність студента, формуються вміння набувати нові знання і оперативно користуватися ними, є підготовка доповідей, виступів на конференціях, виконання курсових і дипломних робіт, участь у проведенні наукових досліджень, концертно-виконавська практика тощо [6].

Види індивідуальних навчально-дослідних завдань проаналізувала в своєму дослідженні В.Лихолетова [3]. Нами запропоновано варіанти втілення цих завдань у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музики з предметів музично-теоретичного циклу:

Конспект із теми (модуля) за заданим планом або планом, розробленим студентом самостійно (як виняток, для студентів денної форми навчання з невеликих за обсягом навчальних курсів та для студентів заочної форми навчання). Наприклад: складання тезового плану конспекту за біографією композиторів різних історичних періодів; створення конспектів нетипових уроків та їх елементів із використанням аналізу творчості композиторів; складання тезового плану конспекту уроку музики (тема та клас за вибором студента); створення конспектів нетипових уроків музики та їх елементів.

Реферат з теми (модуля) або вузької проблематики. Написання реферативних повідомлень типу: «Аналіз творчості О.Лядова на прикладі симфонічних мініатюр», «Боротьба прогресивних і реакційних тенденцій у західній музиці ХХ століття», «Програмна симфонія Г.Берліоза – нове в світовій музичній літературі» тощо.

Розв'язування та складання розрахункових або практичних (наприклад, ситуативних) *задач* різного рівня з теми (модуля) або курсу.

Пропонуємо варіанти таких завдань із курсу «Музична педагогіка»: 1) з опорою на власний досвід роботи з дітьми опишіть педагогічні ситуації, в яких педагогічна культура вчителя мала вплив на музичні враження учнів, їх музичну діяльність; 2) уявіть таку ситуацію: учень відмовився слухати твори класичного мистецтва, а хотів слухати тільки сучасну розважальну музику. Подумайте: а) як ви будете переконувати учнів і як будете доводити головну думку; б) які приклади використаєте у цій ситуації? [5]

Розроблення теоретичних або прикладних (діючих) функціональних *моделей* явищ, процесів, конструкцій тощо. Для майбутніх учителів музики можливі такі завдання: комп'ютерне моделювання музичних вікторин із тем курсу «Історія зарубіжної музики», «Історія української музики»; тематичне планування, поурочне планування уроків різних типів.

Комплексний *опис* будови, властивостей, функцій, явищ, об'єктів, конструкцій можна здійснювати за допомогою складання психологічної характеристики учня на уроці музики (клас за вибором студента).

Анотація прочитаної додаткової літератури з фахового курсу, бібліографічний опис з предметів музично-теоретичного курсу може включати створення баз даних за музичними темами та музичними творами композиторів.

Розробка тематики та поурочних планів шкільних курсів і конспектів уроків. Наприклад: розробка елементів уроку музики за видами діяльності (тема за вибором студента); розробка елементів уроку музики за видами діяльності з елементами методик З.Кодая, К.Орфа, В.Ємел'янова, В.Коен та ін. (тема та клас за вибором студента).

Розробка навчальних та діагностичних тестових завдань із шкільних курсів. Наприклад, із курсу «Історія зарубіжної музики» можна запропонувати складання тестів контролю знань, умінь щодо творчості композиторів або складання кросвордів за темами предметів музично-теоретичного циклу.

Розробка дидактичних матеріалів (ігор, вправ, наочності, сценаріїв, конспектів занять, віршованих текстів, проектних моделей педагогічних процесів). Наприклад, розробка сценарію позаурочного навчального (музичний лекторій) та виховного заходу (концерт-презентація тощо).

Складання методичних рекомендацій щодо проведення уроків музики (наприклад, у 2 класі в 2 семестрі).

Робота з художніми навчальними текстами. Наприклад, дослідження елементів передового музично-педагогічного досвіду викладачів ВНЗ та вчителів загальноосвітньої школи.

Психолого-педагогічне проектування виробничих ситуацій (складання психодіагностичних тестів з виявлення музичних здібностей учнів 1–8 класів загальноосвітньої школи).

Виконання завдань для аналізу та зіставлення варіативних нормативно-програмних документів (порівняння альтернативних програм із музики із діючими нормативними програмами).

Написання творів, статей з актуальних проблем теорії та історії мистецької педагогіки, розвитку творчої особистості, методики викладання мистецьких дисциплін у контексті сучасних освітніх технологій тощо.

Створення комп'ютерних програм, презентацій. Наприклад, розробка комп'ютерних презентацій з використанням матеріалу про життєвий та творчий шлях композиторів від стародавніх часів до ХХ ст.

На наш погляд, перелік видів цих завдань себе не вичерпує й потребує подальшого опрацювання. У положенні про виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань з навчальних дисциплін для студентів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького подано варіанти **індивідуальних навчально-дослідних завдань, до яких належать:**

- виконання розрахунково-аналітичних робіт;
- виконання курсових проектів;
- діагностика педпроцесу, повідомлення за її результатом;
- дослідження практичних ситуацій;
- розробка моделі педагогічних процесів, систем;
- виконання дослідницьких завдань за схемою: спостереження, аналіз, діагностика, підбір формуючих методик;
- пошукова робота з комп'ютерними джерелами;
- дослідження педагогічних явищ, визначення недоліків, розробка рекомендацій до їх усунення;
- проведення мікродосліджень педпроцесу за заданими діагностичними методиками;
- завдання для виконання емпіричних досліджень: анкетування, інтерв'ювання, експериментальна бесіда;
- завдання на проведення педагогічного дослідження за схемою: вибір проблеми, її теоретичне вивчення, знаходження бази для постановки експерименту, розробка його програми, виконання, узагальнення результатів, оформлення й представлення роботи [4].

Порядок подання та захист ІНДЗ:

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді скріпленого (зшитого) зошита (реферату) з титульною сторінкою стандартного зразка і

внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання (за об'ємом до 10 арк.)

2. ІНДЗ подається викладачу, який читає лекційний курс з даної дисципліни та приймає екзамен або залік, не пізніше ніж за 2 тижні до екзамену (заліку).

3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на останньому занятті (практичному, семінарському, колоквиумі тощо) з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.).

4. Оцінка за ІНДЗ є обов'язковим компонентом іспитової оцінки (диференційованого заліку, заліку) і враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу. Питома вага ІНДЗ у загальній оцінці з дисципліни, залежно від складності та змісту завдання, може становити від 30% до 50% [2].

Висновки. Отже, індивідуальні навчально-дослідні завдання необхідно використовувати в процесі засвоєння предметів фахової підготовки як необхідний вид позааудиторної роботи. Це дозволить викладачу подати матеріал глибше, викликати інтерес до предмета, урізноманітнити його засвоєння. Крім того, студент отримає можливість заробити бали, які враховуються при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навчальний посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти / Я.Я.Болюбаш. – К.: ВВП Компас, 1997. – 64 с.
2. Застосування Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) у навчальному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aau.edu.ua/up/docs/bologna/ects_nproc.pdf
3. Лихолетова В.К. Індивідуальне навчально-дослідне завдання як форма організації самостійної роботи студентів в умовах КМСОНП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-33560.html>
4. Положення про виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань з навчальних дисциплін студентами Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.mdpu.org.ua/article/uchebni_otdel/poloj_indz.htm
5. Ростовський О.Я. Музична педагогіка: навчальні програми, методичні рекомендації та матеріали. / О.Я.Ростовський. – Ніжин: Вид-во НДПУ ім. М.Гоголя, 2008. – 191 с.
6. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. Навч. посібник / О.П.Рудницька. – К.: ІПППО, 2002. – 270 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Михаськова Марина Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.